Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

2. aprill 2020*

Eelotsusetaotlus – Konkurents – Keelatud kokkulepped – ELTL artikli 101 lõige 1 – Maksekaardisüsteemid – Pankadevaheline kokkulepe, millega määratakse kindlaks vahendustasud – Kokkulepe, mis piirab konkurentsi nii oma eesmärgi kui tagajärje tõttu – Mõiste „„eesmärgil põhinev“ konkurentsipiirang“

Kohtuasjas C-228/18,

mille ese on Kúria (Ungari kõrgeim kohus) 6. märtsi 2018. aasta otsusega ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. aprillil 2018, menetluses

Gazdasági Versenyhivatal

versus

Budapest Bank Nyrt.,

ING Bank NV Magyarországi Fióktelepe,

OTP Bank Nyrt.,

Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.,

Magyar Külkereskedelmi Bank Zrt.,

Erste Bank Hungary Zrt.,

Visa Europe Ltd,

MasterCard Europe SA,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan (ettekandja), kohtunikud I. Jarukaitis, E. Juhász, M. Ilešič ja C. Lycourgos,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: ametnik R. Șereș,

arvestades kirjalikku menetlust ja 27. juuni 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: ungari.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Gazdasági Versenyhivatal, esindajad: A. Kőhalmi ja M. Nacsa,

– Budapest Bank Nyrt., esindajad: *ügyvé*d L. Wallacher, hiljem *ügyvéd* A. Kékuti,

– ING Bank NV Magyarországi Fióktelepe, esindaja: *ügyvéd* A. Kőmíves,

– OTP Bank Nyrt., esindajad: *ügyvédek* L. Réti ja P. Mezei,

– Kereskedelmi és Hitelbank Zrt., esindaja: *ügyvéd* Z. Hegymegi-Barakonyi,

– Magyar Külkereskedelmi Bank Zrt., esindaja: *ügyvéd* S. Szendrő,

– ERSTE Bank Hungary Zrt., esindaja: *ügyvéd* L. Wallacher,

– Visa Europe Ltd, esindajad: *ügyvédek* Z. Marosi ja G. Fejes,

– MasterCard Europe SA, esindaja: *ügyvéd* E. Ritter,

– Ungari valitsus, esindajad: M. Z. Fehér, G. Koós ja G. Tornyai,

– Euroopa Komisjon, esindajad: F. Castilla Contreras, V. Bottka ja I. Zaloguin,

– EFTA järelevalveamet, esindajad: M. Sánchez Rydelski, C. Zatschler, C. Simpson ja C. Howdle,

olles 5. septembri 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada ELTL artikli 101 lõiget 1.

2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on ühelt poolt Gazdasági Versenyhivatal (konkurentsiamet, Ungari) ja teiselt poolt kuus finantseerimisasutust, nimelt Budapest Bank Nyrt., ING Bank NV Ungari tütarettevõtja, OTP Bank Nyrt., Kereskedelmi és Hitelbank Zrt., Magyar Külkereskedelmi Bank Zrt. ja ERSTE Bank Hungary Zrt., ning kaks äriühingut, kes osutavad maksekaarditeenuseid, nimelt Visa Europe Ltd. (edaspidi „Visa“) ja MasterCard Europe SA (edaspidi „MasterCard“), ja mis puudutab konkurentsiameti otsust, millega tuvastati vahendustasusid käsitleva konkurentsivastase kokkuleppe olemasolu.

Ungari õigus

3 1996. aasta LVII seaduse, millega keelatakse ebaausad või konkurentsi piiravad kaubandustavad (tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény; edaspidi „ebaausaid kaubandustavasid käsitlev seadus“), § 11 lõikes 1 on sätestatud:

“Keelatud on kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühendustest, avalik-õiguslikest asutustest, ühendustest ja muudest samalaadsetest üksustest koosnevate organite kooskõlastatud tegevus ja otsused, mille eesmärgiks on või mille tagajärjeks on või võib olla takistada, piirata või kahjustada konkurentsi. Selle määratluse alla ei kuulu kokkulepped ettevõtjate vahel, kes ei ole üksteisest sõltumatud.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

4 Eelotsusetaotlusest nähtub, et Visa ja MasterCard või nende vastavad õiguseellased nägid 1990. aastate keskel oma sise-eeskirjade kohaselt ette võimaluse, et nende kaarte väljastavad finantseerimisasutused (edaspidi „väljastavad pangad“) ühelt poolt ja finantseerimisasutused, kes osutavad kaupmeestele teenuseid, mis võimaldavad neil maksevahendina vastu võtta kaarte (edaspidi „vastuvõtvad pangad“), teiselt poolt määraksid ühiselt kindlaks nimetatud väljastavate pankade ja vastuvõtvate pankade vaheliste riigisiseste „vahendustasude“ summa ehk summa, mida teisena nimetatud maksavad esimestele siis, kui sooritatakse kaardimakse.

5 Aastatel 1995 ja 1996 käivitasid maksekaarditeenuste sektoris tegutsevad pangad mitmepoolse koostöö (edaspidi „foorum“), mille raames nad arutasid juhtumipõhiselt küsimusi, mille osas leiti, et on vaja teha selles sektoris koostööd.

6 Foorumi raames võtsid seitse panka, kellest enamik ühinesid Visa ja MasterCardi loodud maksekaardisüsteemiga ning kes moodustasid suure osa väljastavate ja vastuvõtvate pankade kodumaisest turust, pärast läbirääkimisi 24. aprillil 1996 vastu kokkuleppe teksti (edaspidi „CSC kokkulepe“), mis puudutas kaupmeeste kategooria kaupa nende poolt tasutava ühtse vahendustasu miinimumtaseme kindlaksmääramist (edaspidi „CSC“). Seejärel sõlmisid nad 28. augustil 1996 kokkuleppe, mis jõustus 1. oktoobril 1996 ja millega nad ühtlustasid vahendustasude kulude summa, mis puudutab makseid, mis tehakse Visa või MasterCardi pakutava maksekaardisüsteemi liikmeks oleva panga väljastatavate kaartidega (edaspidi „CMI kokkulepe“). Kereskedelmi és Hitelbank pidas läbirääkimisi CMI kokkuleppe üle Visa ja MasterCardi arvel ning viimased rakendasid seda.

7 Lõpuks need seitse panka CSC kokkulepet ei allkirjastanud, kuid CMI kokkuleppes ette nähtud vahendustasud mõjutasid kuluelemendina kaudselt CSC summa kindlaksmääramist. Eelkõige toimisid CMI kokkuleppes käsitletud tasud CSC vähendamisel alammäärana. Lisaks mängis kavandatud CSC kokkuleppes seatud eesmärkide järgimine rolli CMI kokkuleppe sõlmimisel ja ühtsete valemite arvutamisel seoses Visa ja MasterCardiga, olgugi et neid eesmärke hiljem ei saavutatud.

8 Aja jooksul ühinesid teisedki maksekaarditeenuste sektorist huvitatud pangad CMI kokkuleppega ja nad kaasati foorumi tegevusse, nii et põhikohtuasjas kõne all oleva kokkuleppe poolteks oli 2006. aastal 22 panka.

9 CMI kokkulepe oli endiselt kehtiv 31. jaanuaril 2008, kui konkurentsiamet algatas selle suhtes menetluse.

10 CMI kokkulepe lõpetati 30. juulil 2008.

11 Konkurentsiamet tuvastas 24. septembri 2009. aasta otsuses (edaspidi „konkurentsiameti otsus“), et esiteks, määrates kindlaks Visa ja MasterCardi ning kõikide pankade suhtes ühetaoliselt kohaldatava vahendustasu taseme ja struktuuri, teiseks, nähes ette sellise kokkuleppe raamistiku oma sise-eeskirjades, ning kolmandaks, võimaldades seda kokkulepet, sõlmisid 22 panka, kes olid CMI kokkuleppe pooled, ning Visa ja MasterCard konkurentsivastase kokkuleppe, mille suhtes ei saa erandit kohaldada. Selle tegevusega rikkusid nad alates hetkest, mil nad ühinesid CMI kokkuleppega – arvestades, et konkurentsivastase tegevuse alguse kuupäev on CMI kokkuleppe sõlminud pankadele 1. jaanuar 1997, mil jõustus ebaausaid kaubandustavasid käsitlev seadus, ja erinev pankadele, kes ühinesid selle kokkuleppega hiljem –, kuni 30. juulini 2008 selle seaduse artikli 11 lõiget 1 ja pärast 1. maid 2004 ELTL artikli 101 lõiget 1. Kõnealune tegevus ei kujuta endast mitte ainult „eesmärgil põhinevat“ konkurentsipiirangut selles mõttes, et CMI kokkuleppe eesmärk oli konkurentsivastane tegevus, vaid ka nn tagajärjel põhinev piirang, kuna see kokkulepe toob kaasa konkurentsi piirava tagajärje. Konkurentsiamet määras algul CMI kokkuleppe sõlminud seitsmele pangale ning Visale ja MasterCardile trahvid erinevates summades.

12 Visa ja MasterCard ning kuus panka, kellele määrati trahv, esitasid konkurentsiameti otsuse peale kaebuse Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságile (Pealinna Budapesti haldus- ja töökohus, Ungari), kes jättis selle rahuldamata.

13 Lahendades nimetatud poolte, välja arvatud MasterCard, esitatud apellatsioonkaebust, muutis Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus, Ungari) konkurentsiameti otsust ja lõpetas menetluslikel põhjendustel menetluse ING Banki Ungari tütarettevõtja suhtes. Teiste poolte osas tühistas kohus selle otsuse ja saatis asja konkurentsiametile uue otsuse tegemiseks tagasi.

14 Konkurentsiamet esitas Fővárosi Törvényszéki (Pealinna Budapesti kohus) otsuse peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud Kúriale (Ungari kõrgeim kohus).

15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib esiteks teada, kas sama tegevus võib olla aluseks ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumise tuvastamisele nii selle tegevuse konkurentsivastase eesmärgi kui ka konkurentsivastaste tagajärgede tõttu iseseisvate alustena.

16 Ühest küljest rajavad liikmesriikide konkurentsiasutused ja Euroopa Komisjon eriti komplekssetes juhtumites oma otsused kahele alusele, et vältida olukorda, kus hilisema kohtuliku kontrollimise raames antud osaliselt lahknev hinnang mõjutab süüdimõistvat otsust sisuliselt.

17 Teisest küljest võiks ELTL artikli 101 lõikes 1 sidesõna „või“ kasutamisest tuletada, et sama kokkulepet ei ole võimalik käsitada nii „eesmärgil“ kui „tagajärjel“ põhineva konkurentsipiiranguna, kuna otsus selles tähenduses oleks ebakindel ja vastuoluline.

18 Lisaks nõuavad erandi tingimused ja sanktsioonid tingimata erinevat hinnangut olenevalt sellest, kas asjaomane piirang on kvalifitseeritud „eesmärgil põhinevaks“ või „tagajärjel põhinevaks“ piiranguks, nii et selle piirangu kvalifitseerimine mõjutab igal juhul kohtuasja sisu. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et isegi kui eesmärgil põhineva konkurentsipiirangu korral peab asjaomane konkurentsiasutus faktiliste asjaolude põhjal üksikasjalikult analüüsima kõnealuse piirangu mõju, et ta saaks otsustada kohasel tasemel sanktsioonide üle ja hinnata erandi tingimuste olemasolu, ei tähenda see siiski, et otsus, millega tuvastatakse konkurentsivastane tegevus ja määratakse selle eest sanktsioon, võiks põhineda kahel alusel.

19 Teiseks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas CMI kokkulepet võib pidada „eesmärgil põhinevaks“ konkurentsipiiranguks. Sellega seoses rõhutab ta, et oma otsustuspraktikas ei ole komisjon kunagi võtnud otsustavat seisukohta küsimuses, kas sarnaseid kokkuleppeid võib pidada niisugusteks piiranguteks. Tema hinnangul ei tulene vastus sellele küsimusele ka Euroopa Kohtu

praktikast. Lisaks erineb põhikohtuasi komisjoni ja Euroopa Kohtu poolt käesoleva ajani analüüsitud kohtuasjadest. Üks erinevus seisneb asjaolus, et varasemates asjades ei kontrollitud, kas vahendustasud määrati tõepoolest samal tasemel.

20 Viimase kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et CMI kokkulepe ei olnud puhtalt hindade horisontaalse kindlaksmääramise kokkulepe, kuna selle kokkuleppe poolte hulka kuulusid vahet tegemata nii väljastavad kui ka vastuvõtvad pangad. Lisaks, isegi kui eeldada, et Visa ja MasterCard olid CMI kokkuleppega otseselt seotud, ei määratud sellega kindlaks mitte müügi- ja ostuhinnad, vaid hoopis nende vastavate teenustega seotud tehingute tingimused. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab ka, et CMI kokkulepe puudutas ebatüüpilist ja ebatäiuslikku konkurentsiturgu, mille mõju on võimalik parandada ainult reeglite kehtestamisega. Lõpuks rõhutab nimetatud kohus asjaolu, et minevikus iseloomustasid turgu suures osas ühtsed hinnad. Ta märgib täpsemalt, et ainult juhul, kui muud konkurentsitingimused Visa ja MasterCardi vahel oleksid erinevad, ei oleks erinevate vahendustasude nõudmine konkurentsivastane, kuid käesolevas asjas ei olnud selle kohta teavet.

21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus möönab vastupidi, et on olemas argumendid, mis võimaldavad järeldada, et CMI kokkulepe tõi kaasa eesmärgil põhineva konkurentsipiirangu. Eelkõige oli üks selles kokkuleppes otsustatud hindade ühtlustamise alustest see, et tegemist oli CSC kokkuleppe ühe vajaliku tingimusega. Kuna see eesmärk aga kohe kadus ja CSC kokkulepe tegelikult ilmavalgust ei näinud, siis ei saa CMI kokkuleppel olla mingeid tagajärgi. Lisaks, kuigi selline subjektiivne kavatsus konkurentsi piirata võis eksisteerida kui mitte pankadel, kes selles kokkuleppes osalesid, siis vähemalt Visal ja Mastercardil, ei võimalda subjektiivsed kavatsused iseenesest järeldada, et CMI kokkuleppel oli objektiivsel tasandil konkurentsi piirav eesmärk.

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et vajadus võtta lisaks konkurentsi väidetavalt piirava kokkuleppe sisule arvesse ka selle majanduslikku ja õiguslikku konteksti muudab eriti ebaselgeks küsimuse, kus lõpeb analüüs kokkuleppe eesmärgi seisukohast ja kus algab analüüs kokkuleppe tagajärgede seisukohast.

23 Lõpuks, kuna konkurentsiamet leidis, et CMI kokkulepe kujutas endast „eesmärgil põhinevat“ konkurentsipiirangut ka seetõttu, et see sisaldas kaudse hinna kindlaksmääramist kaupmeeste makstavate teenustasude taseme osas, siis leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tegemist ei ole kaudse hinna kindlaksmääramisega.

24 Kolmandaks ja viimaseks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlusi seoses Visa osalemisega CMI kokkuleppes ja eelkõige seoses küsimusega, kas seda ettevõtjat võib pidada selle kokkuleppe pooleks, kui ta ei osalenud otseselt selle kokkuleppe sisu kindlaksmääramisel, vaid võimaldas selle sõlmimist ning samuti nõustus sellega ja rakendas seda, või tuleks pigem järeldada tema ja kokkuleppe sõlminud pankade vahelise kooskõlastatud tegevuse olemasolu. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib samuti teada, kas on vaja teha sellist vahet, märkides samas, et Visa osaluse kvalifitseerimisel võivad olla tagajärjed vastutuse ja kohaldatud sanktsioonide suhtes.

25 Neil asjaoludel otsustas Kúria (Ungari kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [ELTL artikli 101 lõiget 1] võib tõlgendada nii, et üks ja sama tegevus võib seda rikkuda nii konkurentsivastase eesmärgi kui ka konkurentsivastase tagajärje tõttu, mida mõlemat käsitatakse teineteisest sõltumatute õiguslike alustena?

2. Kas [ELTL artikli 101 lõiget 1] võib tõlgendada nii, et [CMI] kokkulepe, […] millega kehtestatakse kahe pangakaardiettevõtja MasterCard ja Visa suhtes ühtne vahendustasu summa, mis tuleb maksta kaardi välja andnud pankadele nende kahe ettevõtja kaardi kasutamise eest, on eesmärgil põhinev konkurentsipiirang?

3. Kas [ELTL artikli 101 lõiget 1] võib tõlgendada nii, et [CMI] kokkuleppe osalisteks loetakse ka [Visa ja MasterCard], kes ei osalenud otseselt kokkuleppe sisu kindlaksmääramises, kuid aitasid kaasa selle vastuvõtmisele ning aktsepteerisid ja kohaldasid kokkulepet, või tuleb asuda seisukohale, et need ettevõtjad kooskõlastasid oma tegevuse kokkuleppe sõlminud pankadega?

4. Kas [ELTL artikli 101 lõiget 1] võib tõlgendada nii, et vaidluse eset arvestades ei ole konkurentsiõiguse rikkumise hindamiseks vaja eristada, kas tegemist on [CMI] kokkuleppes osalemisega või tegevuse kooskõlastamisega selles kokkuleppes osalevate pankadega?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

26 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui sama konkurentsivastast tegevust käsitletakse tegevusena, millel on selle sätte tähenduses ühel ajal nii konkurentsi piirav eesmärk kui ka tagajärg.

Vastuvõetavus

27 Budapest Bank, ERSTE Bank Hungary ja MasterCard väidavad, et esimene küsimus on vastuvõetamatu. Nimetatud kaks panka märgivad, et põhikohtuasja vaidlus puudutas vaid mõiste „„eesmärgil põhinev“ piirang“ kriteeriume. Pealegi on Ungari kohtud ise leidnud, et tegevuse kvalifitseerimisel eesmärgil või tagajärjel põhinevaks piiranguks on vaja analüüsida erinevaid asjaolusid, mistõttu küsimust, kas identsetele asjaoludele on võimalik anda kahekordne kvalifikatsioon, ei tõusetugi. MasterCardi hinnangul on esimene küsimus hüpoteetiline, kuna esiteks ei mõjuta see kuidagi põhikohtuasja lahendust ja teiseks nähtub Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et eelotsusetaotluse esitanud kohus võib sama tegevuse kvalifitseerida eesmärgil või tagajärjel põhinevaks piiranguks, kuid mingit kohustust seda kahekordsel alusel kvalifitseerida ei ole.

28 Lisaks leiab OTP Bank, väitmata ametlikult esimese küsimuse vastuvõetamatust, et see küsimus tuleb ümber sõnastada, kuna selle praegusest sõnastusest ei nähtu selgelt, kuidas see põhikohtuasja jaoks asjakohane on, samas kui Magyar Külkereskedelmi Bank ja Ungari valitsus väidavad, et kõnealust küsimust ei saa pidada selle vaidluse lahendamise seisukohast asjakohaseks, sest nimetatud panga hinnangul ei piira CMI kokkulepe konkurentsi ei oma eesmärgi ega tagajärje tõttu ja nimetatud valitsuse sõnul on samale tegevusele selle eesmärgi ja tagajärje alusel üheaegne hinnangu andmine problemaatiline üksnes juhul, kui see rikub *ne bis in idem*-põhimõtet, mis aga antud juhul nii ei ole.

29 Tuleb esile tuua, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale võib liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamisest keelduda üksnes juhul, kui on ilmselge, et taotletud liidu õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja asjaolude või esemega, kui kõnealune probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada esitatud küsimustele tarviliku vastuse andmiseks vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud (13. juuli 2006. aasta kohtuotsus Manfredi jt, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

30 Käesoleval juhul ei ole vaidlust selles, et konkurentsiameti otsus, mis – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 11–14 – on tinginud eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitatud kassatsioonkaebuse, kvalifitseerib CMI kokkuleppe nii eesmärgil kui tagajärjel põhinevaks piiranguks. Neil asjaoludel ei saa asuda seisukohale, et esimene küsimus, millega eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib just nimelt teada, kas niisugune kahekordne kvalifitseerimine on ELTL artikli 101 lõikega 1 kooskõlas, ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega või et see on hüpoteetiline.

31 Seda järeldust ei sea kahtluse alla ka spetsiifilised asjaolud, mida seisukohad esitanud pooled on rõhutanud. Nimelt asjaolu, et üks või teine viis, kuidas CMI kokkulepet kvalifitseerida, võib osutuda põhjendamatuks, asjaolu, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul ei ole mingit kohustust kvalifitseerida sama tegevus kahekordsel alusel, ega asjaolu, et põhikohtuasjas käsitletav kahekordne kvalifitseerimine ei riku *ne bis in idem*-põhimõtet, ei puuduta mitte esimese küsimuse vastuvõetavust, vaid konkurentsiameti otsuse põhjendatust.

32 Seega on esimene küsimus vastuvõetav.

Sisulised küsimused

33 Kõigepealt tuleb meenutada, et ELTL artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelu kohaldamisalasse kuulumiseks peab kokkuleppe „eesmärgiks või tagajärjeks" olema takistada, piirata või kahjustada konkurentsi siseturu piires. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast alates 30. juuni 1966. aasta kohtuotsusest LTM (56/65, EU:C:1966:38) ilmneb, et selle tingimuse alternatiivse olemuse tõttu, mida märgib sidesõna „või", on vaja kõigepealt arvesse võtta kokkuleppe enda eesmärki (26. novembri 2015. aasta kohtuotsus Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punkt 16, ja 20. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus Toshiba Corporation *vs*. komisjon, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 24).

34 Nii ei ole juhul, kui kokkuleppe konkurentsivastane eesmärk on tuvastatud, vaja analüüsida selle tagajärgi konkurentsile (26. novembri 2015. aasta kohtuotsus Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punkt 17, ja 20. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus Toshiba Corporation *vs*. komisjon, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 25).

35 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb nimelt, et teatud liiki koostöö ettevõtjate vahel on konkurentsile nii piisavalt kahjulik, et selle võib kvalifitseerida eesmärgil põhinevaks piiranguks, nii et selle koostöö tagajärgi ei ole vaja kontrollida. See kohtupraktika on seotud asjaoluga, et ettevõtjatevahelise koostöö teatud vorme võib juba nende olemuse poolest pidada konkurentsi nõuetekohast toimimist kahjustavaks (11. septembri 2014. aasta kohtuotsus MasterCard jt *vs*. komisjon, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punktid 184 ja 185, ning 20. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus Toshiba Corporation *vs*. komisjon, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 26).

36 Seega on nõustutud, et teatud salajasi tegevusi, nagu hindade horisontaalne kindlaksmääramine kartellide poolt, võib pidada selliseks, millel võib olla niivõrd negatiivne mõju eelkõige kaupade ja teenuste hinnale, kogusele või kvaliteedile, et ELTL artikli 101 lõike 1 kohaldamisel võib pidada tarbetuks tõendada, et neil on turule konkreetne mõju. Nimelt näitab kogemus, et sellised tegevused toovad kaasa tootmise languse ja hinnatõusu, lõppedes ressursside ebaotstarbeka jaotumisega eelkõige tarbijate kahjuks (11. septembri 2014. aasta kohtuotsus CB *vs*. komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 51, ja 26. novembri 2015. aasta kohtuotsus Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punkt 19).

37 Arvestades käesoleva kohtuotsuse punktides 35 ja 36 viidatud kohtupraktikat, seisneb oluline õiguslik kriteerium selle kindlakstegemisel, kas kokkulepe sisaldab „eesmärgil põhinevat" konkurentsipiirangut, seega tuvastamises, et selline kokkulepe ise kahjustab konkurentsi piisavalt, et asuda seisukohale, et selle tagajärgede kontrollimine ei ole vajalik (26. novembri 2015. aasta kohtuotsus Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).

38 Kui teatud tüüpi ettevõtjatevahelise kooskõlastatud tegevuse sisu analüüs ei viita konkurentsi kahjustamisele piisavas ulatuses, tuleb aga analüüsida selle tagajärgi ning selle keelatuks tunnistamiseks peavad esinema kõik asjaolud, mis tõendavad, et konkurentsi on tegelikult tuntavalt takistatud, piiratud või kahjustatud (11. septembri 2014. aasta kohtuotsus CB *vs*. komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

39 Kuigi käesoleva kohtuotsuse punktides 33–38 mainitud kohtupraktikast tuleneb seega, et kui kokkulepe kvalifitseeritakse „eesmärgil põhinevaks“ konkurentsipiiranguks ELTL artikli 101 lõike 1 alusel, ei ole vaja lisaks tõendada selle kokkuleppe tagajärgi, et järeldada, et see on nimetatud sätte kohaselt keelatud, siis on Euroopa Kohus lisaks juba leidnud seoses ühe ja sama tegevusega, et nii viimati nimetatu eesmärk kui ka tagajärg on konkurentsi piirata (vt selle kohta eelkõige 1. oktoobri 1987. aasta kohtuotsus van Vlaamse Reisbureaus, 311/85, EU:C:1987:418, punkt 17; 19. aprilli 1988. aasta kohtuotsus Erauw-Jacquery, 27/87, EU:C:1988:183, punktid 14 ja 15; 27. septembri 1988. aasta kohtuotsus Ahlström Osakeyhtiö jt *vs.* komisjon, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 ja 125/85–129/85, EU:C:1988:447, punkt 13, ning 9. juuli 2015. aasta kohtuotsus InnoLux *vs.* komisjon, C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 72).

40 Sellest järeldub, et asjaolu, et „eesmärgil põhineva“ konkurentsipiirangu tuvastamine vabastab pädeva ametiasutuse või kohtu vajadusest analüüsida selle tagajärgi, ei tähenda kuidagi, et nimetatud asutus või kohus ei võiks sellist analüüsi teha, kui ta seda vajalikuks peab.

41 Eelmises punktis esitatud kaalutlusi ei sea sugugi kahtluse alla need kaalutlused, millele viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus ja mille kohaselt oleks „eesmärgil põhineva“ konkurentsipiirangu korral esiteks ELTL artikli 101 lõike 3 alusel erandi tegemist raskem põhjendada kui „tagajärjel põhineva“ piirangu korral ja teiseks oleks „eesmärgil põhineva“ piirangu eest määratav sanktsioon rangem kui „tagajärjel põhineva“ piirangu puhul.

42 Sellega seoses tuleb märkida, et asjaolu, et „eesmärgil põhinevaks“ konkurentsipiiranguks kvalifitseerimise aluseks olevad kaalutlused võivad olla asjakohased ka selle analüüsimisel, kas selle piirangu suhtes võib teha ELTL artikli 101 lõike 3 alusel erandi, või selle sanktsiooni analüüsimisel, mis tuleb selle piirangu suhtes määrata, ei mõjuta kuidagi pädeva konkurentsiasutuse võimalust kvalifitseerida ettevõtja tegevus ELTL artikli 101 lõike 1 alusel konkurentsi piiravaks nii selle eesmärgi kui ka tagajärgede tõttu.

43 Lõpuks tuleb lisada, et nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 29 ja 30 märkis, ei võta pädevale ametiasutusele või kohtule antud võimalus kvalifitseerida sama konkurentsivastane tegevus nii „eesmärgil“ kui ka „tagajärjel“ põhinevaks piiranguks sellelt asutuselt või kohtult neil lasuvat kohustust esiteks kinnitada oma sellekohaseid tuvastusi vajalike tõenditega ja teiseks täpsustada, millises ulatuses need tõendid puudutavad üht või teist liiki piirangut, mis on tuvastatud.

44 Eeltoodut arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, kui sama konkurentsivastast tegevust käsitletakse tegevusena, millel on selle sätte tähenduses ühel ajal nii konkurentsi piirav eesmärk kui ka tagajärg.

Teine küsimus

45 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et pankadevahelise kokkuleppe, millega määratakse kindlaks üks vahendustasu summa, mis tuleb tasuda kaardimaksetehingu tegemisel pankadele, kes väljastavad selliseid kaarte, mida pakuvad maksekaarditeenuseid osutavad äriühingud asjaomasel riigisisesel turul, võib kvalifitseerida kokkuleppeks, mille „eesmärk“ on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi selle sätte tähenduses.

Vastuvõetavus

46 Konkurentsiamet, Magyar Külkereskedelmi Bank, MasterCard ja Ungari valitsus väidavad, et teine küsimus on vastuvõetamatu, kuna Euroopa Kohtu ülesanne ei ole lahendada küsimust, kuidas ELTL lepingu artikli 101 lõiget 1 konkreetselt kohaldada põhikohtuasja faktiliste asjaolude suhtes.

47 Selles osas tuleb meelde tuletada, et ELTL artiklis 267 ette nähtud menetluses, mis põhineb liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, piirdub viimase roll liidu õiguse nende sätete tõlgendamisega, mille kohta on küsimus esitatud (14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Allianz Hungária Biztosító jt, C-32/11, EU:C:2013:160, punkt 29).

48 Euroopa Kohus võib aga eelotsusetaotlust lahendades esitada vajaduse korral täpsustusi, mille eesmärk on suunata liikmesriigi kohut tema tõlgenduse andmisel (13. juuli 2006. aasta kohtuotsus Manfredi jt, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika). Nimelt, kuigi Euroopa Kohtul ei ole ELTL artikli 267 raames pädevust kohaldada liidu õigusnorme konkreetsetele juhtumitele, võib ta siiski anda liikmesriigi kohtule tõlgendamiskriteeriumid, mis on vajalikud vaidluse lahendamiseks (vt eelkõige 26. jaanuari 1977. aasta kohtuotsus Gesellschaft für Überseehandel, 49/76, EU:C:1977:9, punkt 4, ja 8. juuli 1992. aasta kohtuotsus Knoch, C-102/91, EU:C:1992:303, punkt 18).

49 Käesolevas asjas nähtub eelotsusetaotlusest, et liikmesriigi kohus ei palu Euroopa Kohtul võtta seisukohta ELTL artikli 101 lõike 1 konkreetse kohaldamise suhtes põhikohtuasja asjaoludele, vaid ta soovib teada, kas pankadevahelise kokkuleppe, millega määratakse kindlaks üks vahendustasu summa, mis tuleb tasuda kaardimaksetehingu tegemisel selliseid kaarte väljastavatele pankadele, võib selle sätte alusel kvalifitseerida kokkuleppeks, mille eesmärk on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi.

50 Seega on teine küsimus vastuvõetav.

Sisulised küsimused

51 Lisaks käesoleva kohtuotsuse punktides 33–40 esitatud kaalutlustele on Euroopa Kohus juba leidnud, et hindamaks, kas ettevõtjatevaheline kokkulepe või ettevõtjate ühenduse otsus on konkurentsile piisaval tasemel kahjulik, et pidada seda „eesmärgil põhinevaks“ konkurentsipiiranguks ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses, tuleb tähelepanu pöörata selle tingimuse sisule, eesmärkidele, mida soovitakse saavutada, ning majanduslikule ja õiguslikule kontekstile, millesse see kuulub. Selle konteksti hindamisel tuleb samuti arvesse võtta asjasse puutuvate kaupade või teenuste laadi ning asjaomase turu või asjaomaste turgude tegelikku toimimist ja struktuuri (11. septembri 2014. aasta kohtuotsus CB *vs.* komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).

52 Mis puudutab ELTL artikli 101 lõike 1 alusel hinnatava meetmega taotletavate eesmärkide arvessevõtmist, siis on Euroopa Kohus juba otsustanud, et asjaolu, et meetmel on õiguspärane eesmärk, ei välista, et arvestades mõne muu selle meetmega taotletava eesmärgi olemasolu, mida tuleb pidada ebaseaduslikuks, võttes arvesse ka meetme tingimuste sisu ja konteksti, milles see meede asub, võib seda meedet pidada konkurentsi piirava eesmärgiga meetmeks (vt selle kohta 11. septembri 2014. aasta kohtuotsus CB *vs.* komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 70).

53 Lisaks, kuigi selle kindlakstegemisel, kas ettevõtjatevaheline kokkulepe kujutab endast piirangut, ei ole poolte tahe oluline asjaolu, ei keela mitte miski konkurentsiasutustel või liikmesriigi ja liidu kohtutel seda arvesse võtta (11. septembri 2014. aasta kohtuotsus CB *vs.* komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 Lisaks tuleb „eesmärgil põhineva“ konkurentsipiirangu mõistet tõlgendada kitsalt. Nimelt, juhul kui komisjonilt jätta võtmata kohustus tõendada selliste kokkulepete tegelikku mõju turule, mille osas ei ole kuidagi tuvastatud, et need on oma laadilt konkurentsitingimuste toimimisele kahjulikud, saab „eesmärgil põhineva“ konkurentsipiirangu mõistet kohaldada vaid teatud tüüpi ettevõtjatevaheliste kooskõlastamiste suhtes, millel on konkurentsi piisavalt kahjustav ulatus selleks, et saaks järeldada, et nende mõju kontrollimine ei ole vajalik. Siinkohal ei ole tähtsust asjaolul, et ELTL artikli 101 lõikes 1 ette nähtud kokkulepete tüübid ei moodusta keelatud salajaste kokkulepete ammendavat loetelu (vt selle kohta 11. septembri 2014. aasta kohtuotsus CB *vs.* komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).

55 Juhul, kui leitakse, et asjaomasel kokkuleppel ei ole konkurentsivastast eesmärki, tuleks seega hinnata, kas see kokkulepe võib olla keelatud seetõttu, et selle tagajärjel on konkurentsitingimused muutunud. Selleks, nagu Euroopa Kohus korduvalt on öelnud, tuleb analüüsida konkurentsitingimusi tegelikus olukorras, kus need esineks, kui asjaomast kokkulepet ei oleks olemas, et hinnata selle mõju sellistele konkurentsinäitajatele nagu eelkõige hind ning kaupade ja teenuste kvantiteet ja kvaliteet (vt selle kohta 11. septembri 2014. aasta kohtuotsus MasterCard jt *vs*. komisjon, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punktid 161 ja 164 ning seal viidatud kohtupraktika).

56 Käesolevas asjas nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et pangakaartide avatud süsteemide valdkonnas võib välja tuua kolm erinevat turgu, st kõigepealt „süsteemidevaheline turg“, kus konkureerivad erinevad kaardisüsteemid, seejärel „väljastamisturg“, kus väljastavad pangad konkureerivad pangakaardi omanikest klientide pärast, ning lõpuks „vastuvõtmisturg“, kus vastuvõtvad pangad konkureerivad kaupmeestest klientide pärast.

57 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud andmete kohaselt leidis konkurentsiamet oma otsuses, et CMI kokkulepe oli oma eesmärgi tõttu konkurentsi piirav, eriti kuna esiteks neutraliseeris see Ungari süsteemidevahelise turu hinnakonkurentsi kõige olulisema osa, teiseks andsid pangad ise sellele kokkuleppele konkurentsi piirava rolli vastuvõtmisturul selles liikmesriigis ja kolmandaks mõjutas see tingimata konkurentsi sellel turul.

58 Euroopa Kohtus väitsid konkurentsiamet, Ungari valitsus ja komisjon selles osas samuti, et CMI kokkulepe kujutab endast „eesmärgil põhinevat“ konkurentsipiirangut, kuna see tähendas Ungari vastuvõtmisturul hindadena toimivate teenustasude kaudset kindlaksmääramist. Seevastu põhikohtuasjas kõne all olevad kuus panka ning Visa ja MasterCard vaidlevad sellele vastu.

59 Mis puudutab küsimust, kas põhikohtuasja olukorda iseloomustavaid asjakohaseid tegureid ning olemasolevat majanduslikku ja õiguslikku konteksti arvestades võib sellise kokkuleppe nagu CMI kokkulepe kvalifitseerida „eesmärgil põhinevaks“ piiranguks, siis tuleb rõhutada, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 47, on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne anda lõplik hinnang selle kohta, kas kõnealuse lepingu eesmärk on piirata konkurentsi. Pealegi ei ole Euroopa Kohtul kogu teavet, mis võiks selles osas asjakohane olla.

60 Mis puudutab Euroopa Kohtule tegelikult esitatud asjaolusid, siis tuleb märkida kõigepealt seoses CMI kokkuleppe sisuga, et vaidlust ei ole selles, et sellega ühtlustati vahendustasude summa, mida vastuvõtvad pangad maksid väljastavatele pankadele, kui maksetehing tehti Visa või MasterCardi pakutud maksekaardisüsteemi liikmeks oleva panga väljastatud kaardiga.

61 Sellega seoses tuleb tõdeda, nagu märkis sisuliselt ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 53, et sõltumata sellest, kas lähtuda kahe maksekaardisüsteemi vahelise konkurentsi seisukohast või vastuvõtvate pankade vahelise konkurentsi seisukohast seoses teenustasudega, ei määra niisugune kokkulepe nagu CMI kokkulepe otseselt kindlaks ostu- või müügihindu, vaid ühtlustab ühe osa kulust, mida vastuvõtvad pangad peavad kandma väljastavate pankade kasuks vastutasuna nende teenuste eest, mis aktiveeritakse viimati nimetatud pankade väljaantud maksekaartide kasutamisel maksevahendina.

62 Sellest kaalutusest hoolimata nähtub ELTL artikli 101 lõike 1 punktist a, et kokkulepet, millega „otseselt või kaudselt määratakse kindlaks ostu- või müügihinnad“, võib samuti pidada selliseks, mille eesmärk on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi siseturul. Seega tekib küsimus, kas sellist kokkulepet nagu CMI kokkulepe võib pidada selle sätte tähenduses hindade kaudse kindlaksmääramise alla kuuluvaks osas, milles kaudselt määrati kindlaks teenustasud.

63 Lisaks nähtub ka ELTL artikli 101 lõike 1 punkti a sõnastusest ja eelkõige sõnast „iseäranis“, et – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 54 – ELTL artikli 101 lõikes 1 osutatud kokkulepete liigid ei kujuta endast keelatud kokkulepete ammendavat loetelu, kuna muud liiki kokkulepped võib seega kvalifitseerida „eesmärgil põhinevaks“ piiranguks, kui selline kvalifitseerimine toimub vastavalt

nõuetele, mis tulenevad käesoleva kohtuotsuse punktides 33–39, 47 ja 51–55 viidatud Euroopa Kohtu praktikast. Järelikult ei saa ka algusest peale välistada, et niisugust kokkulepet nagu CMI kokkulepe kvalifitseeritakse „eesmärgil põhinevaks“ piiranguks, kuna see neutraliseerib ühe osa konkurentsist kahe maksekaardisüsteemi vahel.

64 Selle kohta nähtub eelotsusetaotlusest, et CMI kokkuleppes olid erinevate maksetehingute jaoks, mis tehakse Visa ja Mastercardi pakutavate kaartidega, kindlaks määratud vahendustasude ühtne tase. Lisaks sellele tõsteti ühte osa varasematest ühtsetest kuludest, kuid teine osa nendest jäeti samale tasemele mis enne. Selle aja jooksul, mil CMI kokkulepe kehtis, st 1. oktoobrist 1996 kuni 30. juulini 2008 vähendati vahendustasude taset mitu korda.

65 Kuigi Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et CMI kokkuleppes kasutati konkreetseid protsente ja summasid vahendustasude kindlaksmääramiseks, ei pruugi selle kokkuleppe sisu siiski tingimata näidata „eesmärgil põhinevat“ piirangut, kuna kokkuleppe sätete konkurentsi kahjustav laad ei ole tõendatud.

66 Järgmiseks, mis puudutab CMI kokkuleppega seatud eesmärke, siis on Euroopa Kohus juba otsustanud seoses selliste kahepoolsete maksekaardisüsteemidega nagu need, mida pakuvad Visa ja MasterCard, et pädeva ametiasutuse või kohtu ülesanne on analüüsida tasakaalunõudeid väljastamis- ja vastuvõtmistoimingute vahel asjaomase maksesüsteemi sees, et teha kindlaks, kas kokkuleppe või ettevõtjate ühenduse otsuse sisu toob esile „eesmärgil põhineva“ konkurentsipiirangu olemasolu ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta 11. septembri 2014. aasta kohtuotsus CB *vs*. komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punktid 76 ja 77).

67 Nimelt selleks, et hinnata, kas ettevõtjatevaheline kooskõlastamine on konkurentsi heale toimimisele olemuslikult kahjulik, tuleb võtta arvesse kõiki olulisi asjaolusid, arvestades eeskätt asjaomaste teenuste laadi ning turgude tegeliku toimimise tingimusi ja struktuuri seoses majandusliku ja õigusliku kontekstiga, milles kõnealune kooskõlastamine aset leiab, pidamata oluliseks seda, kas selline asjaolu kuulub asjaomase turu juurde või mitte (11. septembri 2014. aasta kohtuotsus CB *vs*. komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punktid 78).

68 Selline peaks olukord olema eelkõige siis, kui see asjaolu seisneb täpsemalt selle arvesse võtmises, et asjaomase turu ja eraldiseisva seotud turu vahel esineb vastustikust mõju, ja eriti veel siis, kui vastastikust mõju esineb kahepoolse süsteemi kahe poole vahel (11. septembri 2014. aasta kohtuotsus CB *vs*. komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 79).

69 Kuigi käesolevas asjas viitavad Euroopa Kohtule esitatud toimikus sisalduvad andmed sellele, et CMI kokkuleppel oli mitu eesmärki, on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne teha kindlaks, milline või millised neist eesmärkidest tegelikkuses ka saavutati.

70 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et CSC kokkuleppes, mis isegi kehtima ei hakanud, kindlaks määratud eesmärkide järgimine mängis rolli CMI kokkuleppe sõlmimisel ja selles ette nähtud ühtsete skaalade arvutamisel. Ent CSC kokkuleppe eesmärk oli just nimelt määrata ettevõtjate kategooriate kaupa kindlaks nende poolt tasutava ühtse teenustasu miinimumtase.

71 Samas viitavad Euroopa Kohtule esitatud toimikus sisalduvad teatud asjaolud sellele, et CMI kokkuleppe eesmärk oli tagada teatav tasakaal väljastamis- ja vastuvõtmistegevuse vahel põhikohtuasjas kõne all olevas maksekaardisüsteemis.

72 Täpsemalt, esiteks ei olnud vahendustasud ühtlustatud mitte alam- või ülempiiride, vaid kindlaksmääratud summade abil. Kui CMI kokkuleppe eesmärk oleks olnud üksnes tagada, et kaupmehed maksaksid teenustasusid teatud tasemel, oleks selle kokkuleppe pooltel olnud võimalik ette näha vaid vahendustasude alampiirid. Teiseks, kuigi vahendustasu makstakse väljastavatele pankadele vastutasuna maksekaardi kasutamisega aktiveeritud teenuste eest, nähtub Euroopa Kohtule

esitatud toimikust, et 2006. ja 2007. aastal teatasid MasterCard ja Visa pankadele, et nende kahe tehtud kulu-uuringud näitasid, et CMI kokkuleppes kindlaks määratud kulude tase ei olnud piisav, et hõlmata kõiki väljastavate pankade kulusid.

73 Ei saa aga välistada, et sellised andmed viitavad asjaolule, et CMI kokkuleppega taotletud eesmärk ei olnud mitte tagada teenustasude alammäära, vaid saavutada teatud tasakaal „väljastamistegevuse“ ja „vastuvõtmistegevuse“ vahel iga põhikohtuasjas kõne all oleva maksekaardisüsteemi sees tagamaks, et kulud, mis tekitavad kaartide kasutamisel maksetehingute tegemisel, oleks kaetud, kaitstes samal ajal neid süsteeme soovimatute tagajärgede eest, mis tulenevad vahendustasude ja vastavalt olukorrale ka teenustasude liiga kõrgest tasemest.

74 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib veel, et neutraliseerides konkurentsi põhikohtuasjas kõne all oleva kahe maksekaardisüsteemi vahel osas, mis puudutab vahendustasudega kaasnevaid kulusid, võis CMI kokkulepe konkurentsi nende süsteemide vahel muus osas suurendada. Täpsemalt märgib see kohus, et nii konkurentsiameti otsus kui ka talle esitatud kassatsioonkaebus põhinevad eeldusel, et Visa ja MasterCardi pakutud toodete tunnused on sisuliselt samad. Nimetatud kohus rõhutab samas, et need tunnused võisid varieeruda ajavahemikul, mil toimus käesoleval juhul etteheidetav konkurentsivastane tegevus. Sama kohus leidis, et vahendustasude ühtlustamine võis tekitada konkurentsi nende toodete muude omaduste, tehingutingimuste ja hindade osas.

75 Kui see oli tõepoolest nii – seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, siis saab Ungari maksesüsteemide turul ELTL artikli 101 lõikega 1 vastuolus oleva konkurentsipiirangu tuvastada üksnes pärast seda, kui on hinnatud konkurentsi, mis oleks sellel turul eksisteerinud siis, kui CMI kokkulepet ei oleks sõlmitud, mis – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 55 – kuulub selle kokkuleppe mõju analüüsi alla.

76 Nimelt, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 54 ja 63–73 on märkinud, peab selleks, et kokkulepet saaks kvalifitseerida „eesmärgil põhinevaks“ konkurentsipiiranguks ilma, et oleks vaja analüüsida selle tagajärgi, esinema piisavalt kindel ja usaldusväärne kogemus, et saaks teha järeldust, et asjaomane kokkulepe on oma laadilt konkurentsi nõuetekohast toimimist kahjustav.

77 Mis puudutab aga käesoleval juhul esiteks konkurentsi kahe maksekaardisüsteemi vahel, siis ei võimalda Euroopa Kohtu käsutuses olevad tõendid kindlaks teha, kas Visa ja MasterCardi vahelise konkurentsi kõrvaldamine vahendustasudest tuleneva kulu aspekti osas on iseenesest konkurentsi piisavalt kahjustav selleks, et saaks asuda seisukohale, et selle tagajärgede analüüsimine ei ole vajalik. Sellega seoses tuleb lisaks käesoleva kohtuotsuse punktides 74 ja 75 esitatud kaalutlustele märkida, et Euroopa Kohtule esitatud argumendid, millega soovitakse käesolevas asjas tõendada „eesmärgil põhineva“ piirangu olemasolu, seisnevad peamiselt väitmises, et nende kahe süsteemi vahel samal tasemel vahendustasu olemasolu tugevdas konkurentsivastast mõju, mis tuleneb nende tasude ühtlustamisest kummaski süsteemis.

78 Teiseks, mis puudutab Ungari vastuvõtmisturgu, siis isegi kui eeldada, et CMI kokkuleppe eesmärk oli eelkõige määrata kindlaks teenustasude alammäär, ei ole Euroopa Kohtule esitatud piisavalt andmeid, mis võimaldaksid kinnitada, et see kokkulepe oli sellel turul konkurentsi piisavalt kahjustav, et saaks tuvastada „eesmärgil põhineva“ konkurentsipiirangu. Seda peab eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski kontrollima.

79 Käesolevas asjas – ja ilma, et see mõjutaks seda kontrollimist – ei võimalda sel eesmärgil esitatud andmed järeldada, et esineb piisavalt üldine ja järjepidev kogemus, et saaks asuda seisukohale, et sellise kokkuleppe, nagu on kõne all põhikohtuasjas, konkurentsi kahjustav laad õigustab seda, et võiks üldse loobuda selle kokkuleppe tagajärgede analüüsimisest konkurentsitingimustele. Asjaolud, millele konkurentsiamet, Ungari valitsus ja komisjon selles osas tuginevad, st peamiselt selle ametiasutuse otsustuspraktika ja liidu kohtute praktika, tõendavad praeguses olukorras just vajadust põhjalikult

analüüsida sellise kokkuleppe tagajärgi, et kontrollida, kas kokkuleppe tagajärjel tegelikult kehtestati teenustasudele kohaldatav alammäär, ja kas arvestades olukorda, mis oleks valitsenud siis, kui kokkulepet ei oleks olnud, oleks selle tagajärjed konkurentsi piiranud.

80 Lõpuks, mis puudutab CMI kokkulepet ümbritsevat konteksti, siis esiteks on tõsi, nagu väidab ka komisjon, et ei põhikohtuasjas kõne all olevat liiki maksekaardisüsteemide keerukus, nende süsteemide kahepoolsus kui selline ega vertikaalsete sidemete olemasolu erinevat liiki puudutatud ettevõtjate vahel ei ole iseenesest asjaolud, mis võiks takistada CMI kokkuleppe kvalifitseerimist „eesmärgil põhinevaks“ piiranguks (vt analoogia alusel 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Allianz Hungária Biztosító jt, C-32/11, EU:C:2013:160, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika). Siiski peab selline konkurentsivastane eesmärk olema tõendatud.

81 Teiseks märgiti Euroopa Kohtus, et Ungari maksekaardisüsteemide vaheline konkurents ei toonud kaasa mitte vahendustasude langust, vaid nende tõusu, erinevalt distsiplineerivast mõjust hindadele, mida konkurents tavaliselt turumajanduses hindadele avaldab. Nende asjaolude kohaselt on see tingitud eelkõige asjaolust, et kaupmehed saavad vahendustasude kindlaksmääramisele avaldada vaid piiratud survet, samas kui väljastavatel pankadel on huvi saada tulu suurematest vahendustasudest.

82 Juhul kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks samuti tuvastama, et *a priori* esines veenvaid kaudseid tõendeid, mis kinnitavad, et CMI kokkuleppega kaasnes niisugune surve tasude tõstmiseks, või vähemalt vastuolulisi või ebamääraseid asjaolusid sellega seoses, ei saa nimetatud kohus jätta neid tõendeid või asjaolusid tähelepanuta, kui ta hindab, kas käesoleval juhul esines „eesmärgil põhinev“ piirang. Vastupidi sellele, mida näib olevat võimalik tuletada komisjoni sellekohastest kirjalikest seisukohtadest, on asjaolu, et CMI kokkuleppe puudumisel oleks konkurentsist tulenev vahendustasude tase olnud kõrgem, asjakohane selleks, et uurida sellest kokkuleppest tuleneva piirangu olemasolu, kuna see asjaolu puudutab just nimetatud kokkuleppele etteheidetavat konkurentsivastast eesmärki seoses vastuvõtmisturuga Ungaris, see tähendab, et see kokkulepe piiras vahendustasude vähendamist ning sellest tulenevalt survet tasude alandamiseks, mida kaupmehed oleks võinud vastuvõtvatele pankadele avaldada, et saavutada teenustasude vähendamist.

83 Pealegi, kui peaksid esinema veenvad kaudsed tõendid selle kohta, et juhul, kui CMI kokkulepet ei oleks sõlmitud, oleks see toonud kaasa surve vahendustasude tõusuks, mistõttu ei saaks väita, et see kokkulepe kujutas endast „eesmärgil põhinevat“ konkurentsipiirangut Ungari vastuvõtmisturul, tuleks selle kokkuleppe tagajärgi põhjalikult uurida, viies selle raames läbi käesoleva kohtuotsuse punktis 55 esile toodud kohtupraktika kohaselt konkurentsitingimuste analüüsi olukorras, kus seda kokkulepet ei oleks eksisteerinud, et hinnata selle mõju konkurentsinäitajatele ja kontrollida seega, kas see ka tegelikult tekitas konkurentsi piiravaid tagajärgi.

84 Kolmandaks ja viimaseks tuleb märkida, et analüüsides küsimust, kas CMI kokkuleppe võib kvalifitseerida „eesmärgil põhinevaks“ piiranguks, tuleb asjakohaseks pidada ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt rõhutatud asjaolu, et pankade seas, kes olid selle kokkuleppe pooled, olid eranditult ettevõtjad, keda vahendustasud otseselt puudutasid, st nii väljastavad kui ka vastuvõtvad pangad, kes on oma seisundilt sageli pealegi kattuvad.

85 Täpsemalt, kuigi selline asjaolu ei takista iseenesest tuvastada „eesmärgil põhinevat“ rikkumist seoses sellise kokkuleppega, nagu on kõne all põhikohtuasjas, võib see olla teatud määral asjakohane, analüüsides küsimust, kas CMI kokkuleppe eesmärk oli tagada teatud tasakaal kummagi käesolevas asjas käsitletava maksekaardisüsteemi sees. Nimelt, mitte ainult väljastavad ja vastuvõtvad pangad ei olnud need, kes võisid soovida leida selle kokkuleppega viisi, kuidas ühitada oma ilmselt erinevaid huve, vaid pangad, kes tegutsesid nii väljastamis- kui ka vastuvõtmisturul, võisid ehk samuti soovida jõuda vahendustasude tasemeni, mis võimaldaks kõige paremini nende tegevusi neil kahel turul kaitsta.

86 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et pankadevahelist kokkulepet, millega määratakse kindlaks üks vahendustasu summa, mis tuleb tasuda kaardimaksetehingu tegemisel pankadele, kes väljastavad selliseid kaarte, mida pakuvad maksekaarditeenuseid osutavad äriühingud asjaomasel riigisisesel turul, ei või kvalifitseerida kokkuleppeks, mille „eesmärk“ on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi selle sätte tähenduses, välja arvatud juhul, kui võib asuda seisukohale, et arvestades selle kokkuleppe tingimusi, eesmärke ja konteksti, on see niisuguse kvalifikatsiooni andmiseks konkurentsi piisavalt kahjustav; seda asjaolu peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima.

Kolmas ja neljas küsimus

87 Kolmanda ja neljanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et on vaja täpsustada, mis laadi on selliste äriühingute seotus, kes osutavad maksekaarditeenuseid, kes otseselt ei osalenud sellise pankadevahelise kokkuleppe sisu kindlaksmääramisel, mida selle sätte seisukohast peetakse konkurentsivastaseks, kuid kes võimaldasid selle kokkuleppe sõlmida ja kes sellega ka nõustusid ning seda rakendasid, ning kui see on nii, siis kas neid äriühinguid tuleb pidada selle kokkuleppe poolteks või selle kokkuleppe sõlminud pankadega kooskõlastatud tegevuses osalejateks nimetatud sätte tähenduses.

88 Eelotsusetaotlusest tuleneb, et kolmas ja neljas küsimus on esitatud juhuks, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb hilisemas menetluses anda juhiseid vastavalt liidu õigusele. Täpsemalt märgib see kohus, et tema menetluses oleva kassatsioonkaebuse esemeks olevas kohtuotsuses ei käsitlenud Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus) Visa seotust CMI kokkuleppega liidu õiguse seisukohast ning Visa ei esitanud selles küsimuses eelotsusetaotluse esitanud kohtule vastukassatsioonkaebust.

89 Lisaks märkis MasterCard Euroopa Kohtu istungil, et põhikohtuasi ei mõjuta kuidagi tema õiguslikku olukorda, kuna nagu nähtub ka eelotsusetaotlusest, siis MasterCard ei esitanud Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósági (Pealinna Budapesti haldus- ja töökohus) esimese kohtuastme tehtud otsuse peale apellatsioonkaebust Fővárosi Törvényszékile (Pealinna Budapesti kohus).

90 Sellest järeldub, nagu ka eelotsusetaotluse esitanud kohus sõnaselgelt möönab, et liidu õiguse tõlgendus, mille ta soovib oma kolmanda ja neljanda küsimusega saada, ei ole tema menetluses oleva vaidluse lahendamiseks vajalik, vaid võib olla tarvilik võimaliku tulevase riigisisese menetluse raames.

91 Neil asjaoludel tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 29 meenutatud kohtupraktikat arvestades pidada kolmandat ja neljandat küsimust nende hüpoteetilisuse tõttu vastuvõetamatuks.

Kohtukulud

92 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. **ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, kui sama konkurentsivastast tegevust käsitletakse tegevusena, millel on selle sätte tähenduses ühel ajal nii konkurentsi piirav eesmärk kui ka tagajärg.**

2. ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et pankadevahelist kokkulepet, millega määratakse kindlaks üks vahendustasu summa, mis tuleb tasuda kaardimaksetehingu tegemisel pankadele, kes väljastavad selliseid kaarte, mida pakuvad maksekaarditeenuseid osutavad äriühingud asjaomasel riigisisesel turul, ei või kvalifitseerida kokkuleppeks, mille „eesmärk“ on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi selle sätte tähenduses, välja arvatud juhul, kui võib asuda seisukohale, et arvestades selle kokkuleppe tingimusi, eesmärke ja konteksti, on see niisuguse kvalifikatsiooni andmiseks konkurentsi piisavalt kahjustav; seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Allkirjad